

ביה"ס לתקשורת
יסודות התקשורת: מושגים ומודלים
קורס השלמה לתואר שני 63-008-01

שם המרצה: ד"ר כלילה מגן

סוג הקורס: השלמה
שנת לימודים: תשע"ו סמסטר: א' היקף שעות: 2 ש"ש

שעות לימודים: מתקשב
שעות קבלת קהל: ימי ג', 10:00-12:00 - בתיאום מראש
טלפון במשרד: 03-7384302
דואר אלקטרוני: clila.magen@biu.ac.il
מיקום: בנין לאוטרמן (109), המגמה לתקשורת, חדר 14.

א. מטרת הקורס:

קורס זה נועד לסטודנטים בעלי תואר ראשון שאינם בתקשורת שהתקבלו לתוכנית לתואר שני בבית הספר לתקשורת. מטרת הקורס להעניק לסטודנטים הבנה בסיסית במושגי יסוד, בתיאוריות ובמודלים בתקשורת ובסוגיות מפתח בתקשורת על מנת שיוכלו להשתלב בקלות בלימודים המתקדמים, תוך הבנה ובקיאות בתשתית שנלמדת בתואר הראשון.

ב. תוכן הקורס:

הקורס בנוי מארבעה שערים אשר מהווים את היסודות של לימודי התקשורת: מבוא לתקשורת המונים, התקשורת בישראל, רטוריקה ותקשורת חדשה. השער הראשון, מבוא לתקשורת המונים, יעסוק בתיאוריות ובמודלים בתקשורת, אשר עברו גלגולים ושינויים משמעותיים לאורך השנים. בשער השני, התקשורת בישראל, נערוך היכרות עם מפת התקשורת בישראל, עם מדיניות התקשורת ועם סוגיות היסטוריות ואקטואליות שהעסיקו אותה לאורך השנים. השער השלישי, רטוריקה, יתמקד בתחום מרתק אשר מלווה את

האנושות משחרר ההיסטוריה - כיצד מתקשרים עם אחרים, מתווכים בין בני אנוש, מעבירים מסרים ומשכנעים קהלים. השער הרביעי פונה להווה ולעתיד מתוך ראייה מפוכחת אל עבר העבר: כיצד אמצעי תקשורת מתפתחים, כיצד הם משפיעים על מדיה ותיקים ועל החברה בכללותה ומה צופן העתיד.

הנחיות ללמידה: הקורס בנוי על קריאה עצמאית של הסטודנטים ושליטה מלאה בכל הפריטים המופיעים בסילבוס. פרטים רבים נמצאים לנוחיותכם באתר בית הספר. **את הפריטים המסומנים בכחול ובשני כוכבים - עליכם לאתר בכוחות עצמכם.**

הבחינה תתקיים ב-14.10.2015.

שימו לב: הספרים הבאים מרכזיים בקורס ותוכלו לאתרם בספריית השמורים של מדעי החברה (בניין 213, קומה 0):

- מקוויל, ד. (2014). **מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל**. מהדורה שישית, עריכה מדעית לז'ין ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. **שמור לפי מקו.מב (2376778)**
- כספי, ד. (1993). **תקשורת המונים**. כרכים א', ב', ג', מקראה. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. **שמור לפי כספ.תק (216011)**
- סופר, א. (2011). **תקשורת המונים בישראל**. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. **שמור לפי סופ.תק (1218270)**

ג. חובות הקורס:

- א. קריאה יסודית של החומר הביבליוגרפי ושליטה מלאה בו.
- ב. בחינה סגורה (ללא חומר עזר)

מרכיב הציון הסופי:

בחינה (100%)

תוכנית הקורס

שיעור פתיחה: מבנה הקורס ומבוא לארבעת שעריו

שער א' : מבוא לתקשורת המונים

שער ב': התקשורת בישראל

שער ג': רטוריקה

שער ד': תקשורת חדשה

שיעור סיכום: סקירה מסכמת ארבעת השערים והכנה לבחינה

תכנית שיעורים מפורטת וביבליוגרפיה

שיעור פתיחה: מבנה הקורס ומבוא לארבעת שיעורי

שער א': מבוא לתקשורת המונים

בשער זה נערוך היכרות עם המושג תקשורת המונים, אמצעי התקשורת השונים, התיאוריות המרכזיות בתחום ותחומי המחקר המרכזיים. תקשורת ההמונים עברה תהפוכות ושינויים ועוצבה במידה רבה לאורם של שינויים טכנולוגיים, תרבותיים, חברתיים ופוליטיים. נעמוד על השינויים הללו ונבחן את מקומה בחברה האנושית במבט היסטורי ועדכני.

א1. מבוא לתקשורת: הגדרות, תיאוריות ומודלים.

מקוויל, ד. (2014). **מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל**. מהדורה שישית, עריכה מדעית לז'ין ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 26-51 (מבראשית ועד לאמצעי תקשורת המונים).

כספי, ד. (1993). סוגי תקשורת. כספי, ד. **תקשורת המונים**. כרך א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 10-25, 30-57. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

מקוויל, ד. (2014). **מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל**. מהדורה שישית, עריכה מדעית לז'ין ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 60-69 (רעיון ה"המון"). **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

א2. התפתחות אמצעי התקשורת

בלונדהיים, מ. ושיפמן, ל. (2003). מהדינזאור לעכבר: האבולוציה של טכנולוגיות תקשורת, פתו"ח (פוליטיקה, תקשורת וחברה), גיליון 5, עמ' 22-59.

כספי, ד. (1993). על תיאוריות של דטרמיניזם טכנולוגי. **תקשורת המונים**. כרך א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 109-117. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

****מקלוהן, מ. (1995). המדיום הוא המסר. בתוך כספי, ד. (עורך), תקשורת המונים – מקראה. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 26-35. שמור לפי כספ.תק (216011)**

****כספי, ד. (1993). תקשורת המונים. כרך א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 126-145, 149-169, 170-185, 186-201. שמור לפי כספ.תק (216011)**

3. הסביבה התקשורתית החדשה

מקוויל, ד. (2014). מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל. מהדורה שישית, עריכה מדעית ליון ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 254-267, 286-315. **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

4. מוסד התקשורת- פיקוח ויחסים עם מוסדות השלטון

****כספי, ד. ולימור, י. (1996). דגמי פיקוח על מוסד התקשורת. תקשורת המונים. כרך ג'. תל-אביב האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 26-85. שמור לפי כספ.תק (216011)**

מקוויל, ד. (2014). מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל. מהדורה שישית. עריכה מדעית ליון ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 201-204 (אחריות חברתית והמודלים), 267-275 (פיקוח מוסדי). **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

5. מערכות תקשורת: עיתונאות, חדשות ואובייקטיביות?

****כספי, ד. (1993). התיאוריה המבנית-תפקודית וניתוח התפקודים של תקשורת המונים. תקשורת המונים, כרך א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 76-93. שמור לפי כספ.תק (216011)**

****כספי, ד. (1993). התפיסה הניאו-מרקסיסטית. תקשורת המונים. כרך א'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 70-76. שמור לפי כספ.תק (216011)**

מקוויל, ד' (2014). מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל. מהדורה שישית, עריכה מדעית ליון ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 229-233 **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

רועה, י. (1994). סוד הקסם הפופולארי – עיתוני איכות ועיתונים אחרים. שבע פתיחות לעיון בתקשורת ובעיתונות. אבן יהודה: רכס, עמ' 37-58. **שמור לפי רוע.אח (240032)**

א6. השפעות התקשורת: 4 "גלים מרכזיים"

מקוויל, ד' (2014). מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל. מהדורה שישית, עריכה מדעית לוין, ד. וסופר, א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 522-535 (הנחת היסוד של השפעת התקשורת- לא כולל "טיפולוגיה של תהליכי השפעת תקשורת"). **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

כספי, ד. (1995). מהי השפעה? **תקשורת המונים**. כרך ב'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 12-19. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

גל 1: תקשורת "חזקה"
כספי, ד. (1995). מסורת ההשפעות החזקות. **תקשורת המונים**, כרך ב'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 20-33. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

גל 2: תקשורת "מוגבלת"
כספי, ד. (1995). מסורת ההשפעות המוגבלות. **תקשורת המונים**. כרך ב'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 34-59. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

גל 3: התקשורת "מתחזקת"
****כספי, ד. (1995). תקשורת המונים. כרך ב'. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 62-93, 94-105, 105-117. שמור לפי כספ.תק (216011)**

גיטלין, ט. (1996). אידיאולוגיה של זמן צפיית שיא: התהליך ההגמוני בבידור המשודר בטלוויזיה. בתוך כספי, ד. (עורך), **תקשורת המונים - מקראה**, עמ' 144-164. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

נואלה נוימן, א. (1995). ספירלת השתיקה. בתוך כספי, ד. (עורך), **תקשורת המונים - מקראה**, עמ' 122-131. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

מקומבס, ב. ושו, ד. ל. (1995). התפקוד של אמצעי תקשורת המונים כקובעי סדר היום בתוך: כספי, ד. **תקשורת המונים - מקראה**, עמ' 109-121. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

גל 4: התקשורת שוב "נחלשת"
פיסק, ג. (1995). טלוויזיה: פוליסימיות ופופולריות. כספי (עורך), *תקשורת המונים - מקראה*,
עמ' 173-190. **שמור לפי כספ.תק (216011)**

מקוויל, ד' (2014). *מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל*. מהדורה שישית, עריכה
מדעית לוין ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 444-453 (הטקסט
התרבותי ומשמעותיותו). **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

א7. תקשורת שכנועית

לימור, י, לשם, ב, ומנדלזיס, ל (2014). מה בין יחסי ציבור לפרסום. *יחסי ציבור אסטרטגיה*
וטקטיקה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 26-43. **שמור לפי לי.מי.יח (2374967)**

שער ב': התקשורת בישראל

במהלך שני העשורים האחרונים שינתה התקשורת בישראל את פניה ללא הכר. זאת בשל
תהליכים גלובליים, התפתחויות טכנולוגיות ותמורות חברתיות ותרבותיות שחלו בחברה
הישראלית. בשער זה נערוך היכרות עם מפת התקשורת הישראלית. נתעכב בצמתים
המרכזיים ובנקודות הציון הבולטות ונבחן את התפתחות התקשורת בישראל מראשית ימיה
ועד היום.

1. העיתונות הכתובה

****סופר, א. (2011). תקשורת המונים בישראל. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 29-**
126. שמור לפי סופ.תק (1218270)

2. הרדיו

****סופר, א. (2011). תקשורת המונים בישראל. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ'**
129-209. שמור לפי סופ.תק (1218270)

3. הטלוויזיה

****סופר, א. (2011). תקשורת המונים בישראל. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ'**
213-293. שמור לפי סופ.תק (1218270)

ב4. תקשורת חדשה

****סופר, א. (2011). תקשורת המונים בישראל. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 297-341. שמור לפי סופ.תק (1218270)**

ב5. סוגיות אקטואליות בתקשורת בישראל

שוורץ-אלטשולר, ת. (2007). ה"מעבר הבטוח" מן המגזר הציבורי למגזר הפרטי: קו התפר שבין פוליטיקה לבין גולציית תקשורת, בתוך ד. כספי (עורך), **תקשורת ופוליטיקה בישראל**, (עמ' 43-74). תל אביב. מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד. **שמור לפי תקש.ופ (1125964) וגם אלקטרוני (2364580)**

תאני-הררי, ט. ושוורץ-אלטשולר, ת. (2012). הפרסום הסמוי בעידן התקשורת השיווקית המשולבת וכלים לרגולציה אפקטיבית של פרסום סמוי, **מסגרות מדיה**, 8, עמ' 58-27. **כתב עת באולם 4 וגם אלקטרוני (1146287)**

אזרחי, י. גושן, ז. ולשם, ש. (2003). בעלות צולבת – שליטה ותחרות בשוק התקשורת הישראלי. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 14-23. **E302.23 אזר.בע תשס"ג (577935) וגם אלקטרוני (1208466)**

ב6. הסדרים פורמליים ובלתי פורמליים בין התקשורת לממשל בישראל

כספי, ד. ולימור, י. (2005). **המתווכים - אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990**. תל-אביב: עם עובד, עמ' 144-188. **שמור לפי כספ.מת (206093)**

לביא, צ. (1998). "ועדת העורכים"- המיתוס והמציאות. בתוך: ד. כספי וי. לימור (עורכים). **אמצעי תקשורת המונים בישראל**. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 320-355.

שער ג': רטוריקה

בחלק זה נעסוק בתיאוריות של הרטוריקה הקלאסית והרטוריקה החדשה, בתקשורת בין-אישית ובתקשורת המונים. נתמקד בביקורת רטורית, בדרכי ההבניה הלוגית של מסרים וטיעונים וברטוריקה הסגנונית. כיצד נכון לבנות טיעון? באילו נסיבות משתמשים ברגשות ובאילו נסיבות בטיעונים לוגיים. ומהי דמגוגיה? נערוך היכרות דרך הטקסטים עם רטוריקנים מאריסטו ועד אובמה. בשער זה נבקש להפגיש את הסטודנטים עם אחד התחומים המרכזיים שנוגעים לתקשורת בין בני אנוש.

ג1. מבוא לרטוריקה

אריסטו. (2002). *רטוריקה*. ת"א: ספריית הפועלים, עמ' 9-41 **שמור לפי רטוריקה (526932)**
וגם אלקטרוני (1212956)

פרלמן, ח. (1984). *ממלכת הרטוריקה*. ירושלים: מאגנס, עמ' 8-22. **שמור לפי פרלמ.מ**
(18288)

ג2. לוגיקה

גלסנר, א. ושורץ ב. (2003). *הערכה דיאלקטית של פריטי מידע. מגמות, מ"ב, (3)*, עמ' 489-513. **כתב עת באולם 4 וגם אלקטרוני (116184)**

ברג, י. (1998). *לוגיקה יישומית – מדריך לעקרונות הטיעון*. ירושלים: מכון ברנקו וייס, עמ' 47-57. **153.43 ברג.לו תשנ"ח (377877) – במכון הפדגוגי (בספרייה לינוך)**
ובספרייה לפילוסופיה

ג3. אמצעים רטוריים

קורזון, ד. (1997). *הוא ידע את החומר אבל נכשל במבחן: הזמנה למחיאיות כפיים בנאומים*
דיפלומטיים. *בלשנות עברית*, עמ' 41-42, 95-108.

צור, נ. (2004). *רטוריקה פוליטית-מנהיגים ישראלים במצבי לחץ*. ת"א: קו אדום - הקיבוץ
המאוחד, עמ' 64-110 **E320.014 צור.רט תשס"ד (595032)**

ג4. דמגוגיה

****וולמן, מ. (1990). דמגוגיה ורטוריקה. ת"א: פפירוס, עמ' 47-173. שמור לפי וול.דמ**
(136809)

ג5. פסיכולוגיה של הקהל

קנטי, א. (1979). *ההמון והכוח*. ת"א: צ'ריקובר, 9-68. **302.33 קנט.המ תשל"ט**
(179353)

****גתי, יהושע. (2013). אמנות הרטוריקה: מיוון העתיקה ועד אובמה. בן-שמן: מודן: משרד**
הביטחון. 808.5 גתי.אמ תשע"ג (2359923), 11-90.

שער ד': תקשורת חדשה

משחר ההיסטוריה – ואפילו לפנייה – בני אדם מפתחים טכנולוגיות חדשות מחד גיסא ועוסקים במספר הולך וגדל של דפוסי תקשורת מאידך גיסא. ברם, אין אמצעי תקשורת אלה עומדים כאי בודד. לכן, יש להבינם בהקשר הסביבה התקשורתית (מדיה ותיקים) בפרט והסביבה החברתית (כלכלית, תרבותית, פוליטית וכו') בכלל -- ואלה עשויים להסביר כיצד ומדוע מתפתחים מדיה חדשים, כיצד הציבור מאמץ אותם והן ההשפעות של התקשורת על החברה בכללותה. ניתוח תופעה זו מושתת על העימות בין שתי תיאוריות/ גישות/אסכולות: "דטרמניזם טכנולוגי" לעומת "קונסטרוקטיביזם [עיצוב] חברתי", בנוסף למודלים ותיאוריות אחרים.

ד1. מהי תקשורת חדשה ?

Castells, M. & Cardoso, G. (eds.) (2005). The Network Society: From Knowledge to Policy. Washington, DC: Center of Transatlantic Relations, pp. 3-21.

מקוויל, ד' (2014). מבוא לתקשורת המונים מאת דניס מקוויל. מהדורה שישית, עריכה מדעית לוין ד. וסופר א. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 151-180, 621-631 (תקשורת חדשה). **שמור לפי מקו.מב (2376778)**

ד2. פיתוח אמצעי תקשורת חדשים ואימוצם ע"י הציבור

כהן-אביגדור, נ. וליימן-ווילציג, ש. (2003). מודל מחזור-חיים טבעי של התפתחות מדיה חדשים" מאבקי הישרדות בין מדיה שונים בעידן האינטרנט, פתו"ח (פוליטיקה, תקשורת וחברה), גיליון 5, 66-106.

ליימן-ווילציג, ש. (2007). קץ העיתון המודפס המסורתי: גורמים מאיימים בעיתונות המקוונת על העיתונות המודפסת המסורתית, בתוך שוורץ-אלטשולר, ת. (עורכת), עיתונות דוט.קום: העיתונות המקוונת בישראל (עמ' 199-236). המכון הישראלי לדמוקרטיה.
http://www.idi.org.il/media/255234/ITONUT_FOR_WEB.pdf

מס"ע (2009). מודל הפצת החדשנות של רוג'רס והרחבתו:
<http://portal.macam.ac.il/ArticlePage.aspx?id=2558>

ד3. הקשר בין תקשורת חדשה, ערכים, וצרכים חברתיים

דרור, י. (2011). הבניה חברתית של טכנולוגיה: על הדרך שבה ערכים, חוק ואכיפה מוטמעים בטכנולוגיה. בתוך: אלקין קורן, נ. ובירנהק, מ. (עורכים), *רשת משפטית: משפט וטכנולוגית מידע*, תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, עמ' 79-116.

דרור, י. (2006). *הפוליטיקה של הטכנולוגיה*. ת"א: מפה הוצאה לאור, עמ' 8-35.

הכט, י. (2012). עידן היצרכנות בעקבות גל המחאות החברתיות, *תרבות דיגיטלית*: https://www.isoc.org.il/magazine/magazine12_3.html

סורוביזקי, ג'. (2006). *חוכמת ההמונים*. ירושלים: הוצאת עברית, עמ' 21-45, 87-98. 03.38 סור.חכ תשס"ו (1112747)

Morozov, E. (2012). *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*. New-York: *Public Affairs*, 1-32.